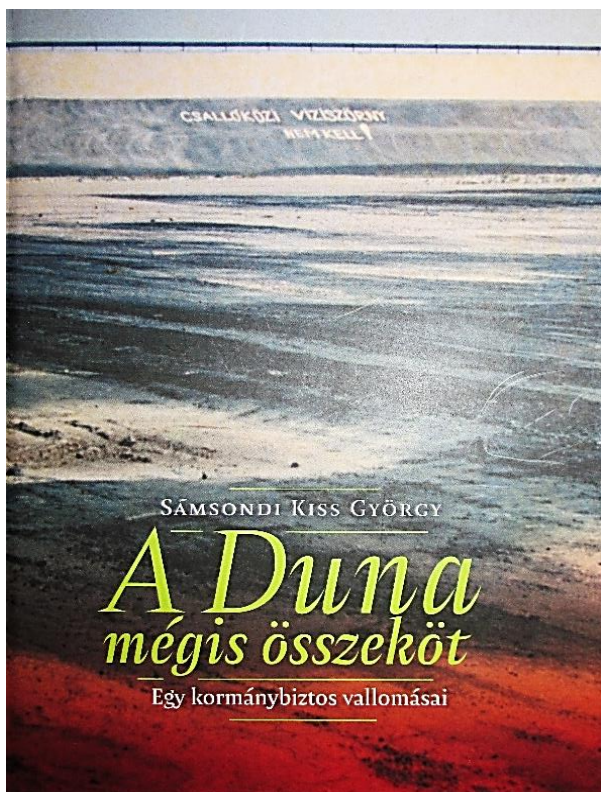

Könyvismertetés

Dr. Szöllősi-Nagy András egyetemi tanár mutatja be *Sámsondi Kiss György: A Duna mégis összeköt – Egy kormánybiztos vallomásai c. könyvét (6 rész, 243 oldal eredeti szöveg + 184 oldal faksimile melléklet releváns dokumentumokról, Kairosz Kiadó, Budapest, 2019, ISBN 978 963 514 004 6).*

Egy jó szándékú könyv rossz szándékú emberekről

Ezt a könyvet minden integrált vízgazdálkodással foglalkozó magyar szakembernek el kell olvasnia. Adatközlésével nélkülözhetetlen forrás a kor történelmével és politikájával foglalkozó kutatók számára is.

A hézagpótló kötet gerince egy harminc éve kibeszéltetlen történet genezise és torz fejlődése beágyazva a kor történelmi kontextusába, egy akkor felelős kormánytisztviselő elbeszélésében. Ez a gerinc a Bős–Nagymaros komplex vízgazdálkodási rendszerrel (BNV) kapcsolatos szomorú végjáték kronológiája, önjelölt főszereplőinek származásos viselkedése a kor honi politikájának kontrasztos hátterével. Az elbeszélő pedig *Sámsondi Kiss György* építész, a „*Bős–Nagymaros probléma szakmai kezelésére*” kinevezett államtitkári rangú kormánybiztos Antall József kormányában.

Az önéletrajzok általában is érdekesek, mert keret adnak az azokat írók későbbi cselekedetsorozatának jobb megértéséhez. Így van ez ennek a könyvnek az esetében is. A hat részből álló kötet öt része Szerző konzervatív polgári környezetből induló, majd a háború utáni nehéz évektől a szakmai karrier kiteljesedéséig ívelő, a konzervatív polgár (citoyen) szellemi függetlenségét megtartani iparkodó tisztességes ember személyes története, amiben

tapinthatóvá válik mindenféle mozgalmár, mint olyan, szelíd utalata. Élvezetesen megírt szubjektív történelem. Ám lapunk számára a IV. rész („*És buktunk Bősnél*”) a valódi csemege, mely együtt a hetvenhárom, eddig részben nem közölt melléklettel adja meg igazán a történet sava-borsát. A minisztere szabta feladata a BNV beruházás „*kiruházása*” volt, amihez hozzáfűzi, hogy „*Valamennyire ismertem a helyzetet, a rendszerváltozás trójai falovát ... [ám] se szakmai tudásom, se morális karakterem nem alkalmas erre az igen bonyolult ... munkára*” érveléssel próbálja tisztességesen és korrekten elhárítani a felkérést.

Azonban szívből barátja, *Jeszenszky Géza* akkori külügyminiszter rábeszélésének hatására az alól kitérni nem tud. Ehhez, saját bevallása szerint, hozzájárult a politikai változások „*eufóriájából adódó kötelességérzet is*”. Ebben a részben írja, hogy „*A későbbi fiaskót megalapozó bősi probléma soktényezős, még az ötvenes évekre nyúlik vissza*”. Ugyan ezzel pár évtizeddel későbbre datálja a Duna felső szakaszának hasznosításával kapcsolatos eseményeket, ugyanis koncessziót arra még az I. Világháború előtt nyert el egy svájci cég – akkortájt amikor Joszif Vízárionovics éppen, hogy túl volt teológiai tanulmányain, ám ez csak apró pontatlanság. Igaz, ez nem zavarta a mozgalmár propagandistákat abban, hogy „*sztalini agyrém*”-nek minősítsék a BNV tervét¹. A Mosonyi-féle terv pedig a II. Világháború alatt kristályosodott ki², amikor a Generalisszimusz szintén mással volt elfoglalva. Szerző már előljáróban rögzíti, hogy a „*vízlépcsőrendszer elleni érveink túlfuttatásának és ... a trójai falóba betolakodó szélhámosok, destruktív demagógok, magukat átmentő régi káderek, gátlástalan karrieristák érvényesülésének [és] politikai befolyásának ... „kiteljesülése” egy nemzeti katasztrófa beteljesülése lett*”³. Ez a felütés az egész kötet alaphangja: egy segíteni kész, kellő vízgazdálkodási szakmai-tudományos háttérrel azonban nem rendelkező, a BNV koncepcióját eleinte nem értő, ám nem elfogult, kompromisszumra hajló, jó szándékú, a „kamikáze kormányt” fenntartás nélkül támogató konzervatív ember megkeseredésének története. Egy elképesztő történet fejlődése bontakozik ki a könyv lapjain. Sötét félrevezetések, hamisítások, manipulálások és hazugságok története ez, ami mögött származásosan önző hatalmi harcok sejlenek fel mindenre kész kivitelezők előadásában.

És – végre! – megtudjuk, hogy mindezért kik a felelősök. Sámsondi Kiss ugyanis adatokat közöl. Sokat és kontextusban az összes felelőtlen *Duna Körös*⁴ demagógról *Vargha Jánostól* kezdve *Hajósy Adrienen* és a hajdan VGIS Szántó Györgyön át *Páska Csabáig* és *Jánossy Andrásig*, valamint az elvileg felelős intézményekről is, ideértve a Magyar Tudományos Akadémia dicstelen szerepét az

egész folyamatban, amiben az „illetékes [MTA] Vízgazdálkodási Bizottság nem is vett részt a szakértői munkában ... végül a pénz elment, de csak helyzefelmérés készült ... a testület [MTA] vezetése fundamentalista csapdaállító mozgalmárok befolyása alá került”. A végrehajtó hatalom, „elsősorban Antall József tudatában volt feladatom ellentmondásosságának ... A bőszi ügyben érezhető volt a mélyben szkeptikussága. Állítólag bizalmas körben kijelentette, hogyha racionálisan kívánna cselekedni, a Duna Körös szellemmel átitatott országgyűlés 99%-a leszavazná”^{5,6}. Ez ugyan nem menti a felelős miniszterelnök döntésképtelenségét, de legalább adalékot ad annak megértéséhez. Szerző részt vesz Mosonyi Emil 80. születésnapjára ünnepségén a Gellért Szállóban és megjegyzi, hogy Mosonyi „történetesen Antall miniszterelnök sógora volt, neki ez kissé kényes volt a Duna Kör befolyása miatt” és így „nem akarta exponálni magát”. Az MTA „vízügyi tudósai közben memorandumot intéztek a kormányhoz azzal a figyelmeztetéssel, hogy őket boszorkányüldözés éri, miközben szélhámosok érveivel dolgozunk – így Sámsondi Kiss – Aláírták többek között Haszpra Ottó, Vágás István, Kozák Miklós professzorok is”. Titkárságának vezetője, Szántó György ellene fordul, mert kormánybiztos akar lenni, „gyanús külföldi cégekkel” tárgyal, „de amikor kiderül, hogy munkásör is volt, az már lehetetlenné tette helyzetemet”, mint ahogy az is, hogy a Titkárságán megbízási szerződéssel megfordul a „kőrmös Bauer, akit az Államvédelmi Hatóságnál a Rákosi időszakban elkövetett tettei miatt neveztek így”. Shakespeare-i dráma. Am a folytatás nem kevésbé izgalmas: „... üzenetet kaptam Antall Józseftől, hogy óvakodjak egy Páska Csaba nevű, sokat szereplő mozgalmártól. ... Megdöbbszemtem [Páska] egy javaslatán: robbantsuk fel az elkészült dunakiliti duzzasztóművet, bizonyítva elszántságunkat”. Szintén Páskától származik az elhírhedett mondat: „A vízügyi rákos daganat a nemzet testén”⁷. Ezt megbízható forrásból tudhatta, hiszen pár évvel korábban III/III-as titkos megbízott⁸ ügynökként szorgosan tüsténkedett Gyűjtőgető fedőnéven⁹, mely tevékenységében a Duna Kör számos tagja sem hagyta magára¹⁰ – de hát ilyenre alakult akkoriban a legújabbkori magyar történelem.

Lehet mondani egy visszaemlékezésről, hogy biztosan túl szubjektív, harminc év eltelt, a memória szelektív és nem is biztos, hogy Szerző azt úgy gondolta akkor, ahogy leírta most¹¹ – ám a csatolt faksimile dokumentumok nem hagynak kétséget afelől, hogy az őszinte, néhol szinte önmarcangoló önmagába nézés nem vitte vakvágányra Sámsondi Kiss gondolatmentét. Az amatőrség, a tudatlanság, a hozzá nem értés és a rosszindulat ült tort ebben a szomorú történetben^{12,13}.

Bár felcsillan néha a karkai helyzet komikumuma adta humor is: Hábel György - akit Szerző sokra tartott, ám ebbéli álláspontját a vizes szakma nem osztotta egyöntetűen – ezt írja a külügyminiszterhez címzett bizalmas magánlevelében: „Dr. Bakonyi Péter egy hordó sört követel rajtam

fájdalomdíjként, hogy az én javaslatomra és a Te intézkedésre részt kellett vegyen a mostani Pozsony-győri munkabizottságban, és annak hozzá nem értését el kellett szenvedje ...”¹⁴.

A baj BNV ügyekben mindig ott volt, hogy a viták vagy rafináltan manipulálva voltak az elejétől kezdve, vagy mesterségesen elcsúsztak egymás mellett. Amikor hajózásról esett szó, akkor árvízvédelmi kérdésekkel zavarták össze az arra vonatkozó minden tudással nem rendelkező hajózási szakértőt, amikor egy árvédelmi szakembert interjúoltak, akkor a kérdés az akvatikus ökológiáról szólt. Amikor vízi ökoszisztémákról, akkor nemzetközi jogra, vagy földrengésgenerálásra (no, ez volt minden számárságok számársága) terelték a vitát¹⁵. Mosonyi Emilt, akit a múlt század második felében csakugyan az első öt között ismertek el világszerte a komplex vízgazdálkodás területén (nem csak a vízerőhasznosításban), itthon abszolút hozzá nem értő, szakmailag iskolázatlan és tudatlan amatőrök vagy lefaszisztázták, vagy lekommunisztázták. Tette ezt ugyanaz az ember, akit óriási felelősség terhel abban, hogy idáig jutottak a dolgok, mert jól megtervezve sem lehetett volna az országot Duna ügyben abba a rossz helyzetbe manőverezni, ahol ma van. A *Hidrológiai Közöny* '89 - '93-ban rendre publikálta "Refuznyiki" rovatában azokat a cikkeket, amelyeket szakmájuk szégyeneként a korabeli magyar "demokratikus" sajtó visszautasított és/vagy nem közölt le. A cikkek a *Magyar Hidrológiai Társaság* honlapján elérhetők¹⁶. A napi politizál(gat)ással foglalkozó humán értelmiségben számosan a Bős-Nagymaros kérdéskört ma is a rendszerváltás szent szimbólumának tartják. S mint ilyen érinthetetlen tabunak tekintik, amihez nem szabad hozzányúlni, mert az elhervasztaná cseperedő demokráciánk virágait. Csak ne derüljön ki az igazság! Mások, főleg a releváns tudásokkal rendelkező műszaki értelmiség, más véleményen vannak¹⁷. A vita folytatódik¹⁸.

Időközben eltelt harminc év. Huszonhárom a hágai *Nemzetközi Bírószág* döntése óta. Megoldás pedig azóta sincs. Annak megtalálásához jó lenne harminc év elmúltával harag és részrehajlás nélkül legalább megírni ennek a borzalmas fiaskónak a valós történetét. Nos, fontos adalékként és forrásként ebben segít Sámsondi Kiss György alapos könyve.

És a megoldás? Félő, hogy mindaddig, amíg regnálnak azok a politikusok, akik a "politikai változások trójai falóvánának" farából lopakodtak ki, majd az akkori hatalommal összekacsintva véghez vitték az őket hatalomra segítő változásokat, aztán egymás torkának estek és azóta sem akarnak hallani a Duna valóságáról és vízének fenntartható használatáról, addig korlátozott remény van a megoldásra.

Ha van egyáltalán.

Szöllősi-Nagy András

¹ A *Mérnök Újság* (MÚ) 2019. júniusi számának 45. – 48. oldalán megjelent interjúban (“*Sámsondi Kiss György a Bős - Nagymaros szindrómáról – összeköt, elválaszt*”), l. még <http://mernokvagyok.hu/wp-content/uploads/2019/11/MU19-06.pdf>, jegyzi meg, hogy “*Mivel a vízlépcsőrendszer tervezési fázisába egy szovjet, pontosabban grúz szakértőt is bevontak, a mozgalmárok attól tartottak, hogy titkos szovjet stratégiai érdek is felbukkan a beruházás mögött, sőt, akadtak, akik egyenesen interkontinentális rakéták dunai szállításáról beszéltek.*”

² L. még: *Árpási Zoltán: Mosonyi Emil a vízépítés professzora*, Kossuth Kiadó, Budapest, 2006, 316 old., ISBN 963 09 4890 7. További részletek találhatóak még a “*Kék Duna – tények, érvek, vélemények*” című dokumentumkötetben, Kornétás Kiadó, Budapest, 1998, 207 old., ISBN 963 7843 55 8.

³ Sámsondi Kiss: „... *A kormány szörnyű skizofrén helyzetbe navigálta magát.*” Forrás: az 1. jegyzet alatti MÚ interjú.

⁴ Szerző: “*A Duna Körnek nemzetközi tekintélye volt. Kár, hogy eljátszotta azt tudatos félrevezetésekkel, hazugságokkal, uszítással – és egy időre az SZDSZ-hez történő informális csatlakozással.*” (167. old.)

⁵ Sámsondi Kiss: “... *annyira merevvé vált a magyar álláspont - a parlamenti képviselők túlnyomó többsége a Duna Kör közvetlen befolyása alatt áll -, hogy gyakorlatilag nem kezdeményezhették a kompromisszumot.*” Forrás: az 1. jegyzet alatti MÚ interjú.

⁶ Sámsondi Kiss: „*Antall József ... tudta, hogy igazunk van, de meg volt kötve a keze.*” Forrás: az 1. jegyzet alatti MÚ interjú.

⁷ Szerző ennek kapcsán jegyzi meg, hogy “*megkíséréltem megvédeni a démonizált vízmérnöki szakmát. Ebben az évben [1990] 4 fő mert csak jelentkezni erre a fakultásra a Műegyetemen!*” Ennek hatása a szakma korfájában ma is jelen van.

⁸ Társadalmi megbízottnak (tmb) az állambiztonsági hálózatnak azt a tagját nevezték, aki elvi meggyőződésből vett részt a titkos együttműködésben. L. még <https://index.hu/belfold/0703tmb/>

⁹ <http://www.utolag.com/Ilkei/Ugynok/UgynokokNagyImreTemetesen.htm>

¹⁰ https://index.hu/belfold/1989/2009/06/11/nyilvanossagra_kerultek_hogy_kik_voltak_a_besugok_nagy_imre_ujratemetesen/

¹¹ Sámsondi Kiss: „*Mi egy súlyos önáltatásba húztuk be magunkat. Elszántan küzdöttünk néhányan, de enyhén szólva félresöpörtek bennünket. Először engem, aztán a minisztert [Keresztes K. Sándort] is.*” Forrás: az 1. jegyzet alatti MÚ interjú.

¹² A miniszterelnök számára 1992. május 5.-én készített “*Bizalmas!*” jelzésű memorandumában (“*Gondolatsor a Bős-Nagymaros szakutcaból történő kibontakozáshoz*”) jelzi, hogy “*Mint bárhol a világon, a környezetvédő mozgalmakhoz fanatikus, irracionális, haszonleső elemek is csatlakoztak. Ezt az érzelmi túlfűtöttség különösen elősegítette. Megjelentek a magukat a vágányon “átmentő” ravasz káderek és testületek. ... Az SZDSZ-FIDESZ, felhasználva a pártosodva újra alakuló Duna Kör régi tekintélyét, kérlelhetetlennek mutatta magát, tudatosan akadályozva még az ellenérdekű fél javaslatainak megvizsgálását is, merevvé téve az áprilisi parlamenti határozatot.*” (384. és 386. old.)

¹³ E tekintetben tanulságos dokumentumok találhatóak a http://www.szite.hu/hun/20_eve_tortent.html web-oldalon.

¹⁴ Ugyanebben a levélben Hábel azt is megjegyzi, hogy: “... *ne csak a szlovákokat szidjuk, a t. Kormány “köszönje meg az eredményt” dr. Hajósy Adrienne fizikusnak ... „Ragyogó tanácsokkal” látta el dr. Mádl Ferenc miniszter urat ... Sikeres volt egyéb romboló tevékenysége is. Véleményem szerint pszichiátriai orvosi felülvizsgálatra kellene küldeni ... ugyanakkor még mindig Mádl miniszter úr bizalmát élvezve, Pozsonyban kezdődött és a Győrben folytatódó tárgyalásokon a delegáció helyettes vezetője, Vargha János informátora.*” (Verbatim, 389. old.)

¹⁵ Sajnálatos módon az szeizmicitással kapcsolatos és tudományos megalapozottságú érveken alapuló okfejtésüket a BNV ellenzők eddig nem közölték. Bármennyire is kerestük a geofizikus-mérnök végzettségű Dr. Hajósy Adrien közleményeit a BNV hatásterületén előforduló földrengésekkel kapcsolatban - akár a Google, akár a Google Scholar keresőprogramokkal - legnagyobb sajnálatunkra nem leltünk egyetlen releváns vonatkozó szakmai publikációt se, hacsak nem tekintjük annak az *Élet és Irodalomban* megjelent két rövid hozzászólását (“*Úveges szemek*”, 2011, <https://www.es.hu/cikk/2011-10-16/dr-hajosy-adrienne/uveges-szemek.html> ill. “*A vízlépcső haszna*”, 2020, <https://www.es.hu/szerzo/29960/dr-hajosy-adrienne>), amelyekben viszont nem esik szó a BNV földrengéssel szembeni állékonyságáról. A kérdéskörrel *Mistéth Endre* publikált extenzíven (L. pl.: „*Erőtani méretezés valószínűségelméleti alapon*”, 199 old., ÉTI, Budapest, 1974; ill. “*A dunai vízlépcsőrendszer földrengéssel szembeni állékonysága*”, *Vízügyi Közlemények*, LXIX. Évf., 1987/2. füzet, pp. 184-204). Bár közleményében számok is vannak és a közölt differenciálegyenletek, valamint az általa kidolgozott sztochasztikus méretezési eljárás kétségkívül nem könnyíti meg a laikus olvasó gyors megértési folyamatát, *Mistéth* mégis teljes mértékben felhasználta a 80-as években e területen rendelkezésre álló tudást és technológiát. Ennek az ellenkezője igaz a *Hajósy Adrien és Vargha János* szerzőpáros jegyezte politikai pamfletre („*Az elrabolt folyó – a Duna-ügy az ENSZ hágai Nemzetközi Bírósága előtt. Duna Kör 1997*” 24 old., Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., ISBN nélkül) ugyanis abban egyetlen tudományosan megalapozott érv és/vagy következtetés nem található.

¹⁶ L. itt: https://library.hungaricana.hu/hu/view/HidrologiaiKozlony_1989/?query=feh%C3%A9r%20p%C3%A9ter&pg=400&layout=s

¹⁷ Példaként lásd *Héjjas István és Kalina Ernő*: “*A vízenenergia hasznosítása, árvízvédelem*” című 2018-as közleményét, (l. itt: <https://klimaszkeptikusok.hu/?tag=vizenenergia>), amelyben kifejtik, hogy “*A 2010. évi választásokat követő új kormány ... a Magyarországon rendelkezésre álló legnagyobb megújuló energiaforráshoz, a vízenenergia hasznosításához ... úgy viszonyul, mint ördög a tömjénfűstűhöz. ... az elmúlt másfél évtizedben egyik kormány sem vállalta fel a vízenenergia hasznosítását. Félnek a közvéleményben kialakult vízlépcső ellenes hangulattól, amelynek kialakulásához jelentősen hozzájárultak az egyoldalú tájékoztatással, számtalan megalapozatlan információval, szakmailag téves, megtévesztő propaganda hadjáratokkal.*”

¹⁸ L. például itt: https://nepszava.hu/3035658_harminc-eve-fuggesztettek-fel-a-nagymarosi-gat-epiteset és itt: <https://greenfo.hu/hir/a-bos-nagymaros-ugy/>